

Jyrki Vesikansa
P.E. Svinhufvudin muistosäätiö
15.12.2016

Kirjapalkinnon perustelut

P.E. Svinhufvudin muistosäätiö on jakanut vuodesta 1973 alkaen kirjallisuuspalkintoja. Jo palkittujen luettelo kertoo, ettei kohdealuetta ole rajattu ahtaasti, vaan arvostusta on osoitettu hyvin erilaisille teoksille. On edellytetty vain sitä, että on kirjoitettu "Ukko-Pekan hengessä". Sekin on tulkinnanvarainen käsite 155 vuotta valtiomiehen syntymän jälkeen. Voisi korostaa muun muassa suoruutta hankalissakin tilanteissa.

Palkinnosta on tänäkin vuonna päättänyt raati, johon on kuulunut säätiön hallitus, hallintoneuvoston puheenjohtaja ja sihteerimme. Siis joukko eri alojen päteviä asiantuntijoita. Päädyimme vilkkaan keskustelun jälkeen myöntämään palkinnon **Marjaliisa** ja **Seppo Hentilän** teokselle *Saksalainen Suomi* 1918. Sen on kustantanut Siltala. Lisäksi säätiö on päättänyt kiittää **Jari Leskistä** teoksesta *Kohti sosialismia. Pirkkalan peruskoulun marxilainen kokeilu 1973-75*. Myös sen on kustantanut Siltala.

Suomen itsenäistymisen satavuotisuuden lähestyminen johtanee monien kirjojen ja muiden teosten ilmestymiseen. Hyvä niin -- historiaa on syytä kerrata ja kertoa. Hentilöiden teos ei ole kuitenkaan juhla- tai muistojulkaisu. Itsenäistymisen murroksesta on toki aiemminkin julkaistu runsaasti niin tieto- kuin kaunokirjallisuutta, mutta heidän käsittelemänsä teema on jäänyt viime vuosikymmeninä hieman pimentoon. Jo 1930-luvulla ilmestyi toki **K.A. Wegeliuksen** *Suomen leijona ja Saksan kotka*. Ulkopoliittista puolta ovat tutkineet muun muassa **Yrjö Nurmio** ja **Hannu Rautkallio**. Kuningashanketta ovat käsitelleet -- hyvin eri painotuksin -- niin **Anders Huldén** kuin **Vesa Vares**. Teemaa on sivuttu monissa kokoomateoksissa ja elämäkerroissa. Hentilät ovat löytäneet kuitenkin paljon ainakin meistä useimmille uutta.

En käy lävitse kirjan selkeää juonta -- kannattaa lukea sujuva teos. Ulkopoliitiikan ja käytyjen taistelujen pääpiirteet monet meistä tietävät ennestään, mutta vähemmän taidetaan tuntea se, miten saksalaiset joukot elivät osana yhteiskuntaamme huhtikuusta 1918 vuoden lopulle. Järjestettiin niin tanssiaisiasia kuin kulttuuririentoja,

mutta koettiin toki besorgausta. Rintamalta tulleita miehiä varoitettiin Helsingin viettelyksistä, kuten nimeltä mainituista neideistä ja rouvista. Romanssejakin koettiin -- huippuna jääkärien saksalaisen komentajan **Eduard Ausfeldin** ja pataljoonan sairaanhoitajan **Ruth Munckin** avioliitto. Se päättyi tosin jo seuraavana vuonna.

Kiintoisa on myös kuvaus eversti **Hans von Tschirschyky und von Boegendorfin** johtaman pataljoonan marssista Oulusta Kajaanin kautta Nurmekseen pahimpaan hytysaikaan kesäkuussa. (Komentajalla oli siis yhtä komea nimi kuin hänen esimiehellään, marsalkka **Paul von Beneckendorff und von Hindenburgilla**.) Pysähdyspaikoilla järjestettiin juhlia, illallisia ja tanssejakin, mutta päätarkoitus oli kokeilla toimintaa pohjoisissa erämaissa. Havaittiin, että taistelutoimet oli sidottava harvaan tiestöön. Näin saksalais-itävaltalainen joukko tekikin Vienassa 23 vuotta myöhemmin -- vaihtelin tuloksin, kuten tiedämme. Silloinen komentaja **Nikolaus von Falkenhorst** oli keskeisesti mukana Suomessa jo 1918.

Tällaiset episodit eivät ole toki teoksen ydinsisältöä, vaan ennen muuta käsitellään Suomen ja Saksan poliittista suhdetta syksystä 1917 vuoden 1918 lopulle. Hentilät katsovat Suomen ei vain joutuneen, vaan pikemmin pyrkineen Saksan suojeluksen -- jopa protektoraatiksi. Keisarikunnalle Suomi oli taas pelinappula.

Tästä näkökulmasta on tietenkin kiintoisaa, että kirjoittajat palkitsee P.E. Svinhufvudin nimeä kantava ja hänen muistoaan vaaliva säätiö. Mielestämme Hentilät antavat asioista varsin objektiivisen kuvan lähtien -- kuten pitää -- kunkin ajan omista edellytyksistä. Toisaalta he eivät harrasta anakronistista selittelyä. Sitä ei tarjonnut myöskään Svinhufvud itse, joka tähän viitaten ei innostunut muistelmien laatimisesta, mihin Erkki Räikkönen häntä innosti. Esimerkiksi Mannerheim puolestaan ohitti muistelmissaan mahdollisuuksien mukaan itselleen kiusalliset seikat.

Jälkiviisaasti ajatellen olisi tietenkin pitänyt nähdä, että Saksa häviää maailmansodan, mutta Neuvosto-Venäjä kestää yli seitsemän vuosikymmentä. (Taannoin sitä luultiin jopa ikuisiksi.) Aikalaiset näkivät tulevaisuuden kuitenkin yleisesti toisin -- eivätkä vain Suomessa. Useimmat suomalaiset yllättäneelle itsenäisyydelle etsittiin kaoottisessa tilanteessa varmistajaa sieltä, mistä se löytyisi -- siis Saksasta, johon suomalaisilla oli perinteiset suhteet. Suurvallan perimmäistä, itsekästä olemusta ei ymmärtänyt edes realismista sittemmin niin ylistetty J.K. Paasikivi.

On kiintoisa nähdä, miten professori Martti Häikiö näkee nämä vaiheet ensi maaliskuussa ilmestyvässä P.E. Svinhufvudin elämäkerrassa. Hentilöiden kuvaamaa Ukko-Pekkaa arvostettiin muun muassa Berliinissä Suomen pääministerin hurjalla

pakomatalla punaisesta Helsingistä. Ulkopolitiikan asiantuntija hän ei toki ollut, jos heitä Suomessa runsaammin olikaan.

Kiintoisana hahmona nousee esiin myös kenraali Rüdiger von der Goltz, jolla oli poliittista pelisilmää. Lähes ensi työnään Helsingin valtauksen jälkeen hän kutsui Kämpiin maltilliset demarijohtajat Väinö Tannerin, Hannes Ryömän ja Väinö Wuolijoen. Moni Goltzin sotureista olikin sosiaalidemokraatti. Saksalaiset joukot asennoituivat punavankeihin yleensä asiallisesti, mutta toimivat joskus ankarastikin. Saksalaisilla ei tosin ollut muistikuvia punaisesta terroristista siten kuin suomalaisilla.

Kaikkiaan onnittelut kirjoittajalle hyvästä teoksesta!